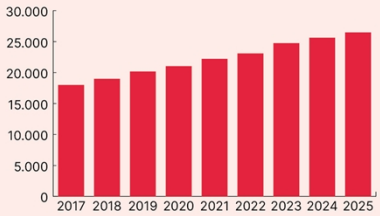
Ondernemend Breda

Programma 2

Ondernemend Breda

Bedrijven

2025
26.476 Totaal aantal bedrijven

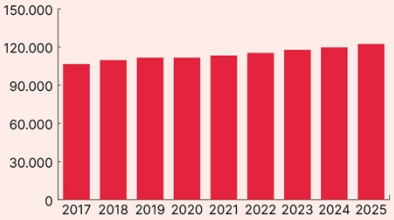
Studenten

18.000
Hoger onderwijs; waarvan internationale studenten **2.200**

11.700
Middelbaar beroepsonderwijs

Banen

2025
122.445 Totaal aantal banen

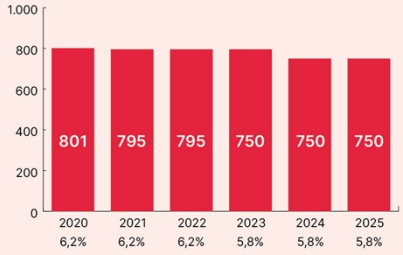
Waardering evenementen

Sport 8,1

7,9 Muziek

Cultuur 8,0

Hectare bedrijventerrein

Aandeel hectare bedrijventerrein als % van totale oppervlak van Breda

Waardering binnenstad

8,0

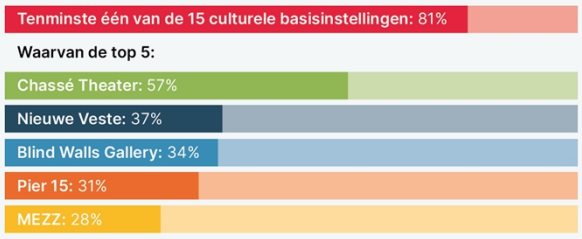

Percentage inwoners dat zichzelf digivaardig vindt

91%

Percentage inwoners dat culturele basisinstellingen heeft bezocht (2025)

Infographics t.b.v. begroting 2027.
Meest recente realisatiecijfers. In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen.
Een definitieoverzicht van de kengetallen is opgenomen in de bijlage.

GEMEENTE BREDA

ONZE AMBITIE

Breda bouwt aan een toekomstbestendige economie die innovatief en duurzaam is en waarde toevoegt voor de samenleving. We streven naar een vitale, veerkrachtige en groene stad met genoeg aantrekkelijke banen. De economische visie vormt hierbij het vertrekpunt: Breda als stad van oplossingen.

GEMEENTE BREDA

Innovatiedistrict
Het Innovatiedistrict Breda versterkt het ecosysteem voor Toegepaste Technologie & Creativiteit (TT &C) door talent, ondernemerschap, kennisontwikkeling en toepassing van innovatie met elkaar te verbinden. Daarmee versterken we de (economische) ontwikkeling van Breda en bouwen we aan een toekomstbestendige economie waarin bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid samenwerken aan innovatie, talentontwikkeling en maatschappelijke opgaven. De clusters Robotica & AI en Games & Creative Technology vormen hierbij de inhoudelijke speerpunten.

Toekomstbestendig ondernemen
Breda werkt aan een sterk, toekomstgericht vestigings- en ondernemingsklimaat dat past bij de groei van de stad. We willen een aantrekkelijke stad blijven om te wonen, leren, werken en ondernemen. Daarom versterken we de voorwaarden voor economische ontwikkeling met ruimte voor ondernemerschap, aandacht voor talentontwikkeling en inzet op duurzaamheid en digitalisering. Ook internationaal zetten we Breda op de kaart als aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven en talent.

Zo verankeren we de economische basis van Breda en bieden we ruimte aan bestaande en nieuwe bedrijven om zich te ontwikkelen. Dit draagt bij aan duurzame werkgelegenheid, brede kansen voor inwoners en een veerkrachtige economie met maatschappelijke meerwaarde voor de stad.

Werklocaties
Een sterke economie vraagt om ruimte om te ondernemen. Zonder voldoende werklocaties komt de werkgelegenheid en daarmee de welvaart in Breda onder druk te staan. We maken bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig. Tegelijkertijd werken we aan nieuwe locaties volgens de uitgangspunten van de omgevingsvisie en de in 2026 vastgestelde Ruimtelijk-economische visie. Hierin staat welk type werklocaties Breda nodig heeft voor de toekomst.

Bezoekersstad
We vergroten de aantrekkingskracht van Breda samen met ondernemers, evenementenorganisatoren, vastgoedeigenaren, onderwijsinstellingen, Breda Marketing en andere partners. Zo profileren we Breda als weekendstad, een bruisende bezoekers- en verblijfstad met een aantrekkelijke en levendige binnenstad, onderscheidende evenementen en festivals, kwalitatieve horeca, cultuur, sterke voorzieningen en een herkenbaar profiel op het gebied van Toegepaste Technologie & Creativiteit. Met het programma Bezoekersstad bouwen we samen aan een vitale, gastvrije en unieke stad voor inwoners, bezoekers, studenten en ondernemers.

Digitalisering
Bredata blijft in 2027 werken aan verantwoorde digitale innovatie. We doen dat niet als eindpunt, maar als tussenstap in een meerjarige ontwikkeling. In proeftuinen en op testlocaties onderzoeken we hoe technologie, zoals AI, sensoren, drones, digital twins en immersieve toepassingen kan bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Daarbij houden we nadrukkelijk aandacht voor ethiek, privacy, digitale veiligheid, inclusie en duurzaamheid.

Grote projecten in de stad
Breda groeit. Daarom blijven we investeren in de ontwikkeling van bestaande en nieuwe gebieden. Met grote projecten, zoals ’t Zoet, de Nieuwe Mark en andere gebiedsontwikkelingen bouwen we aan de stad van morgen. Deze projecten dragen bij aan de woningbouwopgave, een sterke economie, een aantrekkelijke leefomgeving en een duurzame toekomst.

Door wonen, voorzieningen, bereikbaarheid, groen en water in samenhang te ontwikkelen, zorgen we ervoor dat de stad, wijken en dorpen meegroeien. Samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners bouwen we aan gebieden die passen bij het karakter van Breda, de wijken en de dorpen. Zo werken we aan de ambitie om tot 2040 25.000 woningen toe te voegen en in deze bestuursperiode 7.000 woningen mogelijk te maken.

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?
We werken vanuit 4 programmalijnen: de kracht van toegepaste innovatie, ondernemen met lef, verrassende stad en digitalisering.

De kracht van toegepaste innovatie
Innovatiedistrict
Het Innovatiedistrict Breda versterkt de economische ontwikkeling van Breda door een samenhangend ecosysteem voor Toegepaste Technologie & Creativiteit verder uit te bouwen. Daarbij staan de clusters Robotica & AI en Games & Creative Technology centraal. We versterken ondernemerschap, bevorderen innovatie en ondersteunen de ontwikkeling van startups, scale-ups en gevestigde bedrijven. Door onderwijs, bedrijfsleven en overheid duurzaam met elkaar te verbinden, vergroten we de innovatiekracht, versterken we het vestigingsklimaat en binden we talent aan Breda.

De ontwikkeling van het Innovatiedistrict draagt bij aan economische groei, hoogwaardige werkgelegenheid en een toekomstbestendige economie waarin kennis en technologie worden toegepast op maatschappelijke opgaven binnen onder meer zorg, agrofood, logistiek, defensie en onderwijs.

Regionaal samenwerken
We zetten stevig in op economische samenwerking in de regio en bouwen aan regionale innovatieclusters. Dit doen we op basis van onze eigen ambities, strategische agenda's met onze regionale samenwerkingspartners (SRBT en Tilburg, Baroniegemeenten, Economic Board West-Brabant/REWIN).

Ondernemen met lef
Toekomstbestendig ondernemen
Een toekomstbestendig vestigingsklimaat vraagt om goede voorwaarden voor economische ontwikkeling. Verduurzaming, schaarste aan grondstoffen, krapte op de arbeidsmarkt en technologische veranderingen maken een sterke en wendbare economische basis nodig. Daarom werken we aan een omgeving waarin bedrijven kunnen starten, groeien, innoveren en bijdragen aan duurzame werkgelegenheid en nieuwe verdienmodellen. Meer specifiek werken we aan:

- een sterk economisch ecosysteem. Dat is het geheel van ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen, overheid, talent, netwerken, voorzieningen en kapitaal dat samen de basis vormt voor economische ontwikkeling.
- toekomstbestendige bedrijven. Meer ondernemers met een duurzaam verdienmodel, technologie-adaptief en in staat zich snel aan te passen aan veranderende omstandigheden.
- een circulaire economie in 2050 waarin hergebruik van materialen en grondstoffen centraal staat
- maatschappelijke impact: ondernemers die bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken

Dienstverlening
Ondernemers staan voor grote uitdagingen en transities. Onze dienstverlening moet daarop aansluiten. We maken gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers eenvoudiger, vraaggericht en toegankelijk, met één centrale plek voor alle ondernemersvragen.

Internationaal
We blijven ook in 2027 werken aan een internationaler Breda. Met onze inzet dragen we bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor internationale bedrijven en talenten. Het internationale karakter van Breda wordt steeds meer zichtbaar in de stad.

Daarnaast zorgt onze inzet voor een groter internationaal netwerk van samenwerkingspartners. We benutten de kracht die deze internationale partners, bedrijven en talenten aan onze innovatie-ecosystemen toevoegen. Ons streven is om kansen voor Europese financiering optimaal te benutten. Breda komt internationaal steeds meer op de kaart.

Talent
We willen talent behouden voor de stad en regio. Daartoe werken we nauw samen met onderwijspartners, werkgevers én de talenten zelf. Vooral technisch talent hebben we hard nodig om onze ambities te realiseren. De uitdagingen blijven voor alle sectoren complex. We stimuleren samenwerking en durven te experimenteren. We nemen ervaringen vanuit het Actieplan Arbeidsmarkt mee in onze vervolgaanpak en zorgen voor goede borging van succesvolle initiatieven, zoals het MKB traineeship en ENTER Breda.

Verrassende stad
Werklocaties
De ruimte voor bedrijven in Breda is beperkt. Tegelijk groeit de vraag door uitbreiding van bedrijven en de toename van de bevolking. Daarom vertalen we de in 2026 vastgestelde Ruimtelijk-economische visie in concrete projecten en acties. We werken aan de volgende doelen en resultaten:

- een kwaliteitsslag op de bestaande terreinen en kantorenlocaties om ze toekomstbestendig te maken
- de voorbereiding van nieuwe bedrijventerreinen
- een zodanige inrichting van de werklocaties dat de stad en de ondernemers de economische transitie kunnen maken
- het juiste bedrijf op de juiste plaats
- de voortgang in onze klimaatdoelen

Bezoekersstad
We versterken de vitaliteit en aantrekkingskracht van Breda door te investeren in de kwaliteit van de binnenstad, winkelgebieden, horeca, evenementen en openbare ruimte. We bouwen Breda verder uit als gastvrije en bruisende bezoekers- en verblijfsstad, waar inwoners en bezoekers elkaar ontmoeten, verrast worden en langer verblijven.

We versterken de kwaliteit, samenhang en beleefbaarheid van de binnenstad en verbeteren de verbinding met de gebiedsontwikkeling ’t Zoet. Daarbij benutten we erfgoed, groen en water als onderscheidende kwaliteiten van Breda en versterken we de samenhang tussen stad, dorpen en buitengebied.

We zetten in op een kwalitatief, divers en onderscheidend horeca- en evenementenaanbod dat bijdraagt aan de levendigheid, identiteit en profilering van Breda. We bieden ruimte aan nieuwe concepten, een aantrekkelijke avond- en nachtcultuur en evenementen die passen bij het Bredase profiel van Toegepaste Technologie en Creativiteit. Daarbij bewaken we de balans tussen levendigheid, leefbaarheid en veiligheid. Tegelijkertijd werken we aan een toekomstbestendige aanpak voor citymarketing en bezoekersinformatie waarbij digitale dienstverlening een steeds belangrijkere rol krijgt.

Samen met onze partners versterken we de zichtbaarheid en positionering van Breda als gastvrije stad voor bewoners, bezoekers, studenten, talent en ondernemers.

Digitalisering
In 2027 willen we de huidige basis bestendigen van Bredata. We versterken het ecosysteem, maken rollen en verantwoordelijkheden scherper en brengen maatschappelijke vraagstukken, technologische kennis en uitvoeringskracht beter bij elkaar. De digitale marktplaats en het partnernetwerk helpen om vragen uit de stad te koppelen aan innovatieve oplossingen.

Daarnaast maken we in 2027 de stap van experimenteren naar toepassen concreter. Als aanjager, verkenner en verbinder helpt Bredata om lessen uit onder meer de proeftuin Binnenstad, de inzet van sensoren en de ervaringen op proeftuin bedrijventerrein Hazeldonk te vertalen naar keuzes voor vervolg. Zo bepalen we samen met partners welke toepassingen kansrijk zijn, welke we overdragen en welke we verder brengen richting doorontwikkeling of structurele borging.

Ook in 2027 blijft digitale bewustwording een belangrijk onderdeel van Bredata. We willen Breda verder ontwikkelen als digitaal bewuste stad waarin inwoners beter begrijpen wat digitalisering en AI voor hen betekenen. Zo kunnen zij bewuster meedoen, kansen benutten en kritisch meepraten over digitale ontwikkelingen in de stad.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

De kracht van toegepaste innovatie
Innovatiedistrict
We versterken het Innovatiedistrict Breda door uitvoering te geven aan de actielijnen binnen de domeinen Economische Groei & Werkgelegenheid en Innovatie & Technologie. Daarbij bouwen we verder aan het startup- en scale-up-ecosysteem, versterken we de clusterontwikkeling binnen Robotica & AI en Games & Creative Technology en ondersteunen we business development van innovatieve bedrijven. Concreet werken we toe naar de realisatie van het B’Robotics Innovation Center aan de Slingerweg, de implementatie van een nieuwe publiek-private governance voor het Innovatiedistrict en de opening van een zichtbaar en toegankelijk thuis voor het Innovatiedistrict Breda.

We ondersteunen de verdere ontwikkeling van B'WISE, B'GAME, Breda Robotics en de bijbehorende incubator- en communityactiviteiten. Daarnaast zetten we in op verbetering van de toegang tot groeifinanciering, versterking van acquisitie en het aantrekken van bedrijven, kennispartners en talent die bijdragen aan het innovatie-ecosysteem van Breda. Daarbij realiseren we een logische doorgroei voor startups vanuit de B'WISE-incubator naar passende huisvesting en vestigingsmogelijkheden binnen Breda.

We stimuleren kennisvalorisatie door onderwijs, onderzoek en ondernemerschap met elkaar te verbinden en ondersteunen de verdere ontwikkeling van innovatiehubs, fieldlabs, incubators en hybride leeromgevingen. Hiermee versterken we de toepassing van kennis in nieuwe producten, diensten en ondernemingen. Ook werken we toe naar de oplevering van de eerste fysieke locaties binnen het InnovatiePark op ’t Zoet, waarmee ruimte ontstaat voor innovatie, samenwerking en verdere groei van het ecosysteem.

Concreet te bereiken resultaten in 2027 zijn de realisatie van het B’Robotics Innovation Center op de Slingerweg, de implementatie van de nieuwe publiek-private governance voor het Innovatiedistrict, de opening van een zichtbare locatie voor het Innovatiedistrict, de oplevering van de eerste fysieke plekken in het InnovatiePark op ’t Zoet en een goed functionerende doorstroom van startups vanuit de B’WISE-incubator naar een passende plek in Breda.

We versterken de nationale en internationale positionering van het Innovatiedistrict Breda door de zichtbaarheid van het Innovatiedistrict zowel digitaal als fysiek te versterken. Daarbij benutten we evenementen, zoals Dutch Game Week, TURF en Robotics XXL.

Ondernemen met Lef
Toekomstbestendig ondernemen

- We versterken het economisch ecosysteem door onderwijs, ondernemersgemeenschappen, adviseurs en het Innovatiedistrict te verbinden. Samen met REWIN zetten we ons bij het Rijk in voor structurele financiering. In het ecosysteem koppelen we kennis over innovatie en transities aan mkb-opgaven. Zo vinden ondernemers sneller de juiste kennis, partners en ondersteuning.
- We voeren Start & Groei Breda uit als vernieuwde opvolger van Business Coach Breda. Het programma ondersteunt startende en groeiende ondernemers met kennis, coaching en contacten. Zo sluiten nieuwe bedrijven beter aan op onze economische ambitie en groeien zij door naar een toekomstbestendig mkb-bedrijf.
- We bieden ondernemers een samenhangend programma-aanbod voor digitalisering, duurzaamheid en arbeidsproductiviteit. We voeren dit vooral uit met partners, zoals de Digiwerkplaats mkb, Brabant Coaches en Innovatief mkb.
- We stellen een integrale uitvoeringsagenda Circulaire Economie op en starten in 2027 met de uitvoering van de prioritaire acties voor bedrijventerreinen en ondernemers.
- Met de subsidie Toegepaste Technologie en Creativiteit ondersteunen we bedrijven bij het naar de markt brengen van nieuwe technologie. Deelnemers krijgen daarnaast een jaarprogramma voor kennisdeling en samenwerking. In 2027 voegen we een voucher voor startende bedrijven toe.
- Binnen de Regio Deal West-Brabant voeren we het project Impact Ondernemen uit. Samen met Avans, Urban Living Lab Breda en Betrokken Ondernemers helpen we ondernemers hun maatschappelijke impact te vergroten.

Dienstverlening
We gaan door met de professionalisering van onze ondernemersdienstverlening via de Strategische Aanpak Verbetering Ondernemersdienstverlening:

- We richten één ondernemersloket in voor alle doelgroepen. Dit doen we op basis van een gezamenlijke verkenning.
- De website voor ondernemers www.breda.nl/ondernemen ontwikkelen we verder door. Hierbij sluiten we aan bij de behoeften van de verschillende doelgroepen en bij de vraaggestuurde dienstverlening.
- Samen met REWIN wordt de AI-assistent verder ontwikkeld. Deze digitale assistent helpt ondernemers in West-Brabant met advies en ondersteuning en is daarmee een waardevolle aanvulling op het ondernemersloket.
- We werken de uitgangspunten voor gemeentelijke dienstverlening aan ondernemers verder uit. Daarbij sluiten we aan bij de Uitgangspunten op Dienstverlening (D van Dienstverlening 2024-2028).

Internationaal
We stimuleren en faciliteren activiteiten gericht op het ondersteunen en binden van internationale bedrijven en talenten, onder andere vanuit de community Breda Internationals en in de samenwerking met werkgevers.

Samen met onderwijspartners en het bedrijfsleven leggen we vanuit onze diverse ambities gericht contacten en positioneren we ons over de landsgrenzen heen. Hiermee verstevigen we internationale netwerken, verrijken we onze kennis en boren we nieuwe samenwerkingsrelaties aan.

We bouwen voort op de stedenbandrelatie met Wroclaw en Lviv en benutten de economische betekenis hiervan.

Met gerichte internationale programmering bij evenementen, zoals Robotics XXL, TURF en de Gameweek zetten we Breda internationaal op de kaart.

Talent
Eind 2026 komt het Actieplan Arbeidsmarkt tot een afronding. In 2027 richten we ons op voortzetting, (regionale) opschaling en borging van succesvolle samenwerkingsinitiatieven. Voor sommige projecten betekent dit dat onze rol verschuift (van aanjager/initiator naar samenwerkingspartner). We blijven ambitieus aan de slag met het benutten, aantrekken en behouden van talent (en maken een 'talentagenda'). Daarbij richten we ons op leerlingen en studenten in het praktijkonderwijs, vmbo, mbo, hbo en wo tot startende en al wat ervaren professionals met speciale aandacht voor de TT&C en Tech. Het nieuwe bestuursakkoord onderstreept deze ambitie. De kern van onze aanpak blijft: we verbinden in de samenwerking (lokaal en regionaal) en werken vanuit een pragmatische aanpak gericht op talentbehoud en -ontwikkeling.

Verrassende stad
Werklocaties
Er is veel vraag naar werkruimte in Breda en de regio. Daarom zorgen we voor voldoende ruimte om te ondernemen. In 2027 zetten we € 0,3 miljoen uit het bestuursakkoord in voor de voorbereiding van nieuwe werklocaties en de revitalisering van bestaande terreinen. We doen dit op drie manieren:

A. We maken bestaande terreinen toekomstbestendig. In 2027:

- starten we de uitvoering van concrete verduurzamingsprojecten uit Grote Oogst op De Krogten en De Mark;
- werken we de gebiedsvisie Breda Zuid-West uit in concrete maatregelen voor ruimtegebruik, bereikbaarheid en verduurzaming;
- voeren we de herstructurering van de Slingerweg ter hoogte van de voormalige busremise uit; hiervoor is € 0,6 miljoen begroot;
- ondersteunen we collectieve projecten van ondernemers voor energie, klimaat, veiligheid en beter ruimtegebruik, o.a. op de Druivenstraat en Hazeldonk.

B. We bereiden nieuwe bedrijventerreinen voor. Dit zijn meerjarige ontwikkelingen. In 2027:

- Steenakker-Noord: werken we het ontwikkelperspectief, de profilering en de ruimtelijke randvoorwaarden verder uit;
- Frankenthalerstraat: voeren we de benodigde onderzoeken uit en bereiden we de bestuurlijke besluitvorming over de ontwikkeling voor;
- Bavel: ronden we de milieueffectrapportage af en stellen we een gebiedsprogramma op. Als daaruit geen significante negatieve milieugevolgen blijken, starten we het haalbaarheidsonderzoek voor een bedrijventerrein aan de Gilzeweg;
- brengen we bij de gerichte actualisatie van de omgevingsvisie aanvullende locaties voor werklocaties in beeld, omdat de drie genoemde locaties naar verwachting niet volledig in de ruimtevraag voorzien. Daarbij wachten we eerst de uitkomsten van de nieuwe prognoses voor bedrijventerreinen van de provincie af; deze verschijnen in het vierde kwartaal van 2026.

C. Kantorenlocaties. In 2027:

- actualiseren we samen met de regio de afspraken over kantorenlocaties;
- stimuleren we de verduurzaming van bestaande kantoren;
- zetten we de transformatie van incourante kantoorlocaties op bedrijventerreinen en in woonwijken voort;
- bieden we beperkt ruimte voor nieuwe, kwalitatief goede kantoren in het centrum en het CrossMark-gebied.

Bezoekersstad

- We werken samen met ondernemers, vastgoedeigenaren en andere partners aan een aantrekkelijke, vitale en bruisende binnenstad. Daarbij zetten we stappen in de verdere ontwikkeling van de samenwerking, organisatiekracht en uitvoering van de gezamenlijke binnenstadsagenda.
- We werken aan een sterker en aantrekkelijker centrumgebied door op basis van de gebiedsprofielen, de beleefbaarheid en samenhang van de binnenstad verder te versterken en de verbinding met ’t Zoet te verbeteren.
- We voeren projecten uit die bijdragen aan de kwaliteit, leefbaarheid en aantrekkelijkheid van het centrumgebied waaronder de verdere ontwikkeling van de Vismarktstraat als aantrekkelijke en veilige entree van de binnenstad.
- We stimuleren de vitaliteit van winkelgebieden in de stad, dorpen en wijken en ondersteunen initiatieven die bijdragen aan een aantrekkelijk ondernemers- en voorzieningenniveau.
- We geven uitvoering aan het horecabeleid *Kiezen voor kwaliteit* en werken samen met ondernemers en partners aan een kwalitatief, divers en toekomstbestendig horeca-aanbod. We bieden waar mogelijk ruimte aan nieuwe concepten, terrassen, nachtcultuur en mengvormen tussen horeca, retail, cultuur en dienstverlening.
- We versterken Breda als verblijfsstad door horeca beter te verbinden met evenementen, cultuur, retail, erfgoed en citymarketing, zodat de stad aantrekkelijker wordt en bezoekers langer aan Breda worden gebonden.
- We stellen een toekomstvisie evenementen op. Daarmee geven we zowel inhoudelijk als fysiek (op basis van gebiedsprofielen) richting aan de kwaliteit en verdere ontwikkeling van evenementen in Breda. We bieden ruimte aan bestaande evenementen en nieuwe initiatieven die bijdragen aan ontmoeting, profilering, economische vitaliteit en het onderscheidende karakter van de stad.
- We werken samen met Breda Marketing aan een toekomstbestendige invulling van de citymarketingopgave. Daarbij zetten we de transitie voort van fysieke bezoekersinformatie naar digitale dienstverlening en werken we aan vernieuwde beleidsmatige kaders voor de profilering van Breda richting bezoekers, bewoners, talent en bedrijven.

- Samen met onze partners van LandStad de Baronie werken we aan een nieuwe meerjarige samenwerking en uitvoeringsagenda. Daarbij zetten we in op een beleefbaar landschap, recreatieve verbindingen en de versterking van de relatie tussen stad en buitengebied.

Digitalisering

- We ontwikkelen Bredata verder van start-up naar een duurzame werkwijze en verduidelijken de rol van Bredata als initiator, verbinder, kennisdeler en aanjager van digitale innovatie voor de stad. Bredata biedt ruimte om nieuwe digitale toepassingen veilig en verantwoord te verkennen en te testen en brengt de maatschappelijke waarde, haalbaarheid en randvoorwaarden in beeld. De lessen uit pilots en proeftuinen gebruiken we om bewuste keuzes te maken over de maatschappelijke vraagstukken en technologische ontwikkelingen waarop we inzetten, de partners die daarvoor nodig zijn en een passend vervolg. In 2027 stellen we hiervoor een afwegingskader vast voor het starten, stoppen, aanpassen en overdragen van digitale innovaties. Met dit kader evalueren we bestaande pilots en proeftuinen en adviseren we over het vervolg, de implementatie en eventuele opschaling door de verantwoordelijke organisatie of partner.
- We versterken het Bredata-ecosysteem en zetten stappen in de ontwikkeling van de digitale marktplaats, zodat maatschappelijke vraagstukken uit de stad beter gekoppeld worden aan technologische kennis, partners en concrete oplossingen. We richten een eerste werkende aanpak voor de digitale marktplaats in en beproeven we deze door minimaal drie maatschappelijke vraagstukken te koppelen aan relevante bedrijven, kennisinstellingen en andere partners. Deze vraagstukken vertalen we vervolgens naar concrete oplossingsrichtingen of samenwerkingsprojecten.
- We zetten proeftuinen en testlocaties in om kansrijke technologieën zorgvuldig te onderzoeken, te toetsen aan publieke waarden en waar passend over te dragen voor toepassing in de stad. We voeren in proeftuin Hazeldonk de pilots rond de Control Tower, drone-detectie en -volgsystemen en pesticidevrije ongediertebestrijding verder uit. We beoordelen deze op maatschappelijke meerwaarde, technische en financiële haalbaarheid, privacy, veiligheid en mogelijkheden voor overdracht en bredere toepassing. Op ’t Zoet richten we binnen InnovatiePark Breda een testlocatie in voor toegepaste mobiliteit, logistiek, sensoren, drones en autonome voertuigen. Daarnaast starten we een XR-experiment, waarin we met behulp van een virtuele of augmented omgeving toekomstige ruimtelijke scenario’s beleefbaar maken voor inwoners, ontwerpers en beleidsmakers.
- We vergroten digitale bewustwording en maatschappelijke reflectie via onder andere Talk of the Town, AI in de Stad, activiteiten rond AI-geletterdheid en digitaal burgerschap en door het stedelijk ethisch team en begeleidingsethiek verder te versterken. Hiermee zorgen we ervoor dat inwoners, ondernemers en bezoekers in 2027 over meer kennis en praktische handvatten beschikken om bewust, kritisch en verantwoord om te gaan met AI en digitalisering. We leggen de opbrengsten vast en vertalen deze naar handelingsperspectieven voor beleid, uitvoering en vervolgactiviteiten.

INDICATOREN

Deze begroting bevat een set beleidsindicatoren. Daarmee geven we, naast de begrotingstekst en de financiële overzichten, een beeld van de ontwikkelingen binnen de diverse begrotingsthema’s. We actualiseren deze set elk jaar. Er zijn 111 Bredase indicatoren en 34 landelijk verplichte indicatoren. Een deel hiervan (23 van de 34) is ook opgenomen in de Bredase set indicatoren, maar niet allemaal. Voor diverse thema's is een betere Bredase indicator beschikbaar om op te sturen dan de landelijk verplichte (relatieve) indicator. Elke Bredase indicator staat bij het thema waar deze indicator betrekking op heeft.

Dit programma bevat 16 beleidsindicatoren. Voor alle indicatoren in deze begroting hanteren we peildatum 20 augustus 2026.

Thema-indicatoren

Indicator: Waardering voor de stad (inwoners)

Omschrijving: Rapportcijfer voor de binnenstad van Breda (gegeven door inwoners)

Bron: Gemeente Breda, inwonersenquête (Stadsenquête)

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
7,9	7,9	8	8	8

Toelichting: Deze waarde wordt niet meer gemeten via het passantenonderzoek. Wel via de inwonersenquête. Ook voor inwoners streven we naar een waardering van tenminste een 8.

Thema-indicatoren

Indicator: Trots op de stad (inwoners)

Omschrijving: Percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad Breda

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
72	75	72	73	73

Toelichting:

Indicator: Vestigingsklimaat

Omschrijving: Waardering van het vestigingsklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
7		6,9	7	7

Toelichting: Ondernemerspeiling is een tweejaarlijkse meting. Meest recente meting 2025 is een 6,9 gegeven. Voor 2026 is geen meting gedaan. Streefwaarde voor 2027 blijft derhalve gelijk.

Indicator: Werkgelegenheid Totaal (absoluut)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in Breda

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister

Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
117.784	119.705	122.445	110.000	124.000

Toelichting: Met ingang van 2027 bepalen we de streefwaarde van de indicator 'werkgelegenheid totaal' als percentage van de bevolking. En de verwachte bevolkingsomvang in 2027. Deze maatstaf wordt landelijk gehanteerd.
In eerdere begrotingen is steeds uitgegaan van de prognose zoals opgenomen in de omgevingsvisie (110.000 banen in 2030). De recente realisatiecijfers wijzen uit dat de werkgelegenheid al jarenlang ruim boven de 110.000 banen uitkomt.

Indicator: Ondernemersklimaat

Omschrijving: Waardering van het ondernemersklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
6,9		6,5		6,7

Toelichting: Het ondernemingsklimaat is in de meest recente peiling van 2025 gewaardeerd met een 6,5. De ondernemerspeiling wordt tweejaarlijks uitgevoerd. In 2026 is daarom geen meting uitgevoerd.

Indicator: Netto arbeidsparticipatie

Omschrijving: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV

Meeteenheid: %

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
74,2	74,2	73,7	75	

Toelichting: De netto arbeidsparticipatie wordt berekend als de werkzame beroepsbevolking plus de werkzoekende (en direct beschikbare) beroepsbevolking ten opzichte van de totale beroepsbevolking van 15-75 jaar.
De netto arbeidsparticipatie in Breda ligt iets hoger dan het Nederlands gemiddelde.
In 2025 is er na jaren van toename voor het eerst een lichte daling zichtbaar in het Bredase cijfer. Het is op dit moment moeilijk in te schatten of dat een éénmalige of een structurele ontwikkeling is. Het is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop voor 2027 geen streefwaarde.

Indicator: Dienstverlening

Omschrijving: Beoordeling van de dienstverlening van de gemeente Breda aan ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
6,5		6,3		6,5

Toelichting: In de laatstgehouden ondernemerspeiling is dienstverlening gewaardeerd met een 6,3. Dienstverlening vanuit Accountmanagement is gewaardeerd met een 7,1. Met de aanpak Verbetering Ondernemersdienstverlening wordt gestreefd naar een hogere waardering op zowel dienstverlening gemeentebreed (waarvoor de streefwaarde hier is ingevuld) als op accountmanagement.

Thema-indicatoren

Indicator: Evenementenbeleid

Omschrijving: De gemiddelde waardering van Bredase bezoekers voor de evenementen die ze hebben bezocht

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
8	7,9	7,8	8	8

Toelichting: In 2024 en 2025 is de waardering van de inwoners net onder de 8 gedoken. Wij zetten in op minimaal een 8 en willen dit handhaven.

Indicator: Ratio aanbod/vraag werklocaties

Omschrijving: Verhouding tussen het aantal hectare aan werklocaties dat direct uitgeefbaar is en de vraag naar werklocaties

Bron: Gemeente Breda, Ruimtelijke economie

Meeteenheid: Ratio

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
0,05	0,05		0,05	0,05

Toelichting: Een ratio van 1 betekent dat het aanbod van direct uitgeefbaar bedrijventerrein in balans is met de vraag. Het streven blijft om toe te werken naar deze situatie. De verhouding tussen het aantal direct uitgeefbare hectares werklocaties en de vraag naar werklocaties is echter ongewijzigd gebleven. In de afgelopen periode zijn er geen nieuwe bedrijventerreinen ontwikkeld, waardoor geen extra uitgeefbare hectares aan het aanbod zijn toegevoegd. Hierdoor blijft sprake van een situatie waarin het beschikbare aanbod van werklocaties aanzienlijk kleiner is dan de vraag.

Indicator: Leegstand

Omschrijving: Leegstand (percentage van de voorraad in m2)

Bron: CBS leegstandsmonitor

Meeteenheid: %

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
4			5	5

Toelichting: 5% is nodig om een gezonde balans te hebben in beschikbare ruimte en behoefte.

Indicator: Werkgelegenheid Focussectoren (absoluut)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de focus sectoren Toegepaste Technologie en Creatieve industrie (TT&C)

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister

Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
			24.800	

Toelichting: Vanwege de landelijke herindeling van SBI-codes zijn op dit moment geen realisatiecijfers beschikbaar voor deze indicator. Naar verwachting is dit in de jaarrekening 2026 (voorjaar 2027) wél weer mogelijk.
De streefwaarde voor deze indicator zal worden berekend op basis van de groei van het aandeel TT&C binnen de totale werkgelegenheid.

Thema Grote projecten in de stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Breda groeit en blijft zich ontwikkelen. We versterken bestaande gebieden en werken aan de gebiedsontwikkeling ’t Zoet, de Nieuwe Mark en andere strategische projecten die bijdragen aan de toekomst van de stad. Elk groot project heeft zijn eigen uitdagingen, dynamiek en kenmerken. Samen leveren zij een belangrijke bijdrage aan de stad van morgen.

De groei van Breda vraagt om een samenhangende ontwikkeling van wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, groen en water. Daarom zorgen we ervoor dat wijken en dorpen meegroeien met de stad en hun eigen karakter behouden. Samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners bouwen we aan gebieden die bijdragen aan een aantrekkelijke, toekomstbestendige en inclusieve leefomgeving. De groei van Breda vraagt om samenwerking met buur- en regiogemeenten. We hebben met hen overleg over regionale vraagstukken. Ook agenderen we deze vraagstukken en werken we deze vraagstukken samen verder uit. Breda levert hiervoor een bijdrage aan de relevante regionale netwerken.

CrossMark-’t Zoet

CrossMark is de grootste gebiedsontwikkeling binnen de gemeente Breda. Het doel is om voormalige industrieterreinen langs het spoor te transformeren naar nieuwe gemengde woon- en werkgebieden. CrossMark markeert de groei van het centrumgebied over de rivier de Mark. Het gebied wordt uitstekend verbonden met het station, de binnenstad en de noordelijke wijken. ’t Zoet en het Haveneiland vormen het hart van deze ontwikkeling en bieden ruimte aan een onderscheidend stadsdeel met een hoge dichtheid aan woon- en werkfuncties, in balans met cultuur, recreatie, water en groen.

Als grootschalige woningbouwlocatie binnen de Nationale Omgevingsvisie ontvangt ’t Zoet substantiële rijksbijdragen. Tot en met 2030 streven we naar de bouw van 2.935 woningen in een gezonde, groene leefomgeving. Samen met de provincie Noord-Brabant, mede-eigenaar van het gebied en het Rijk werken we aan een ambitieuze transformatie die Breda nationaal positioneert als innovatieve en inclusieve stad.

Verbeter Breda
We pakken de tweedeling en kansenongelijkheid in de stad aan. Dat doen we met het programma Verbeter Breda door ongelijk te investeren om gelijke kansen dichterbij te brengen. Voor het eerst hebben we dit programma samen met inwoners en organisaties opgezet. Het ‘Pact van Breda deel 3’ is het uitvoeringsprogramma. De gemeenteraad besloot in 2023 om hier geld voor beschikbaar te stellen. Een programmabureau helpt tot 2040 alle betrokken partijen om hun doelen te bereiken. In 2027 gaan we verder met het uitvoeren van de plannen uit het pact.

Gasthuisvelden
Het programma Gasthuisvelden heeft 3 doelen. We verbinden het Seeligkazerneterrein met de stad door de Nieuwe Mark verder door te trekken. We verbeteren het vestigings- en verblijfsklimaat en we versterken en verbinden Fellenoord. Om deze doelen te bereiken, maken we van het kazerneterrein het Seeligpark. Het afmaken van de Nieuwe Mark wordt daar een onderdeel van. In Gasthuisvelden-West veranderen we kantoren in een woonbuurt met een mix van woningen. De Fellenoordstraat en de straat Gasthuisvelden passen we conform het bestuursakkoord aan volgens het uitgangspunt van 30 km/u binnen de singels. Zo zijn ze beter over te steken en vormen ze minder een barrière tussen het park en de buurt.

Centrum-Oost
Centrum-Oost blijft een belangrijk ontwikkelgebied voor de versterking van de binnenstad. Hier liggen kansen voor een gebied dat ruimte biedt aan nieuwe woningen, een versterking van de economie, culturele voorzieningen en een aantrekkelijke openbare ruimte. Omdat de ontwikkeling van het Chassékwartier voorlopig niet wordt doorgezet, richten we ons in 2027 op programmatische regie, samenhang tussen projecten, het bepalen van een realistisch toekomstperspectief voor de verschillende deelgebieden en een nieuwe inrichting voor de openbare ruimte. Het Chassékwartier blijft in beeld voor de volgende fase van stedelijke ontwikkeling. Niet voor nu, maar voor de toekomst.

Bavel
In het programma Bavel werken we verder aan de doelen uit de gebiedsvisie Bavel 2040. In 2027 gebruiken we de resultaten van de milieueffectrapportage (onderzoek naar de effecten op het milieu) voor het gebiedsprogramma. We bouwen verder aan Kluishof/Nieuw Tervoort en de multifunctionele accommodatie (MFA) Bavel. Ook bereiden we de aanpassing van het Jack van Gilsplein voor. Daarnaast vergroenen we meer plekken in Bavel met Bavel Bloeit.

De Nieuwe Mark
We trekken de Nieuwe Mark in zijn geheel door en zorgen voor een aansluiting op de Singel. Daarmee brengen we meer water en groen in de stad en geven we een impuls aan de openbare ruimte en verblijfskwaliteit. Het project draagt bij aan de ecologische verbindingszone, het herstel van de oude waterloop, de kaderrichtlijn water en een klimaatbestendige en natuurinclusieve stad. In 2027 ligt de nadruk op de voorbereiding van de realisatie. Daarvoor voeren we de benodigde onderzoeken uit en werken we het ontwerp en proces verder uit om de uitvoering en contractvorming zorgvuldig voor te bereiden.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

CrossMark-’t Zoet
CrossMark-'t Zoet bestaat uit verschillende gebiedsontwikkelingen in de spoorzone. In 2027 gaan we verder met de bouw van 165 woningen op Klavers Jansen en minimaal 490 woningen op Backer & Rueb. Hierbij behouden en herontwikkelen we het aanwezige erfgoed. Voor de culturele broedplaats Performing Arts doorlopen we de Europese aanbesteding en starten we met de bouw op Klavers Jansen. Ook bereiden we de reconstructie van de Belcrumweg voor, zodat deze de toekomstige verkeersstromen kan verwerken. De uitvoering start naar verwachting eind 2027.

In CrossMark-Oost starten we op de locatie De Faam met de bouw van circa 625 woningen met behoud en herontwikkeling van het aanwezige erfgoed.

In deelgebied 1 van ’t Zoet krijgen de saneringswerkzaamheden een vervolg. De ontwikkeling vereist omvangrijke investeringen in mobiliteit en gebiedsmaatregelen ten behoeve van de grootschalige woningbouw. Hiervoor heeft het Rijk subsidie toegekend onder voorwaarde van cofinanciering én start realisatie van de 1.700ste woning in 2030.

De gemeente is verantwoordelijk voor (het grootste deel van) de ruimtelijke hoofdstructuur. Met provincie en waterschap worden samenwerkingsafspraken gemaakt en worden plannen uitvoeringsgereed gemaakt.

Ook wordt in 2027 gewerkt aan uitwerking en uitvoering van de ontwikkel- en realisatiestrategie.

Voor ontwikkelvelden worden tenders voorbereid. Voor publiek-maatschappelijke voorzieningen worden samenwerkingsverbanden aangegaan met partners in de stad en het bedrijfsleven wordt geactiveerd.

In 2027 werken we verder aan de herontwikkeling van het Haveneiland. Dit gebied is onderdeel van fase 1 van ’t Zoet. Samen met de andere eigenaren werken we de plannen uit voor een nieuw stedelijk gebied. Bruggen verbinden het Haveneiland straks met het voormalige CSM-terrein. Op basis van een intentieovereenkomst onderzoeken we of een gezamenlijk integraal plan haalbaar is. In dit plan is ruimte voor wonen en voorzieningen. Daarbij kijken we onder meer naar een wijkwinkelcentrum voor ’t Zoet, een urban park en ruimte voor street sports & culture (gebouwontwikkeling).

Binnen de gebiedsontwikkeling ’t Zoet werken we aan de tijdelijke invulling en zichtbaarheid van het gebied. In 2027 starten we op de locatie van de silo’s met de realisatie van het InnovatiePark Breda. Hier krijgen ondernemers de ruimte om zich al in een vroeg stadium op ’t Zoet te vestigen en te experimenteren in samenwerking met onderwijs, overheid en marktpartijen. Daarnaast werken we aan de realisatie van een publiekstrekker, zoals opgenomen in het Koersdocument ’t Zoet. Samen vormen beide initiatieven een aantrekkelijke ontmoetingsplek waar bezoekers, bedrijven, talenten en toekomstige bewoners kennis kunnen maken met ’t Zoet.

Verbeter Breda
In 2027 gaan we verder met het motto van het Pact van Breda ‘Aan de slag’. We bouwen voort op de initiatieven die de afgelopen jaren in gang zijn gezet. Zo werken we verder aan de bibliotheek in de Hoge Vucht, breiden we het aantal Verbeter Breda Banen uit en blijven we investeren in kansengelijkheid in de Verbeter Breda-wijken en -buurten. We zetten daarbij in op thema’s, zoals wonen, onderwijs, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid. Dat doen we onder meer door wijkplannen uit te breiden, de Familieschool verder te ontwikkelen en ontmoetingsplekken, zoals de Buurtpunten te versterken. Daarnaast sluiten we vanuit Verbeter Breda aan bij de gebiedsontwikkelingen in de Hoge Vucht en de omgeving van de Gasthuisvelden. Deze ontwikkelingen richten zich op woningbouw en de verbetering van voorzieningen in de openbare ruimte, in lijn met de afspraken uit de Woontop en het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV). Ook investeren we in de gezondheid en ontwikkeling van kinderen. In 2027 zetten we schooltandartsen in op scholen in de Verbeter Breda-wijken en -buurten, breiden we de peuteropvang uit en brengen we het concept van de Familieschool naar meer scholen. Zo maken we het Pact van Breda zichtbaar in de dagelijkse leefomgeving van inwoners met concrete verbeteringen voor bewoners, buurten en wijken.

Gasthuisvelden
We onderzoeken waar in het gebied ruimte is voor een parkeergarage en of extra woningbouw mogelijk is. Ook werken we verder aan Gasthuisvelden-West. Voor de woningbouwlocaties stellen we ontwikkelstrategieën vast met daarin ook verkoopvoorwaarden. We ronden de verkoopprocedures voor de Rechtbank en de tender voor de Witte Huisjes af. Voor de Witte Huisjes sluiten we een erfpachtovereenkomst. Daarna werken de betrokken partijen de plannen verder uit.

Voor het Seeligpark volgen we hoe bezoekers het park gebruiken. Het Rijksvastgoedbedrijf en Defensie blijven voorlopig gebruikmaken van de panden in het park. In 2027 maken we afspraken over de duur van dit gebruik.

De gemetselde muur langs de Fellenoord is in slechte staat. Daarom hebben we tijdelijke veiligheidsmaatregelen genomen. De muur ligt in het beschermd stadsgezicht. We vervangen de muur en hergebruiken daarbij een deel van de materialen. In het ontwerp houden we rekening met de aanleg van de Nieuwe Mark.

Centrum-Oost
We voeren regie op de ontwikkeling van Centrum-Oost, vertalen het bestuursakkoord naar de verschillende deelgebieden en voeren hierover gesprekken met betrokken partners vanuit de markt en het Rijk. Daarnaast faciliteren we kansrijke ontwikkelingen die bijdragen aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig centrumgebied. We zetten het ontwerptraject voor de nieuwe inrichting van de Karnemelkstraat, de Houtmarkt en de Oude Vest door.

Bavel
In 2027 ronden we de procedure voor de milieueffectrapportage van de gebiedsontwikkeling Bavel af. Daarna stellen we een gebiedsprogramma op. Dit programma laat zien of de plannen uit de gebiedsvisie Bavel 2040 moeten worden aangepast. Als de plannen geen significante negatieve milieugevolgen hebben, starten we de haalbaarheidsstudies voor Bavel West en Bavel Zuid. Ook starten we het haalbaarheidsonderzoek voor een bedrijventerrein aan de Gilzeweg.

De Nieuwe Mark
We betrekken de omgeving bij het geactualiseerde ontwerp voor de rivier en besteden een deel van de voorbereidende werkzaamheden aan. Samen met marktpartijen werken we aan de technische uitwerking in voorbereiding op de realisatie.

INDICATOREN
Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Dynamische stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

In 2027 gaan we door met de uitvoering van ons cultuurbeleid ‘Stad van Creatief Talent 2025-2040’. We werken aan een sterke en toegankelijke culturele basis, cultuur voor jeugd en jongeren en ruimte voor creatief talent. Ook werken we aan 3 belangrijke thema’s: subsidies, zichtbaarheid en ruimte voor cultuur.

Cultuur maakt Breda aantrekkelijk om in te wonen, werken en bezoeken. Daarom verbinden we cultuur met onderwijs, economie, maatschappelijke opgaven en gebiedsontwikkeling. Zo versterken we ook het profiel van Breda als stad van Toegepaste Technologie & Creativiteit (TT&C).

Cultureel Erfgoed

Erfgoed

In 2027 voeren we de erfgoedvisie Grondstof voor de toekomst uit. We gebruiken erfgoed als uitgangspunt bij de ontwikkeling van Breda. Erfgoed verbindt verhalen, collecties, plekken en identiteiten met nieuwe ontwikkelingen. Zo draagt erfgoed bij aan ruimtelijke, culturele en maatschappelijke vraagstukken.

Erfgoed ondersteunt de groei van Breda en draagt bij aan een aantrekkelijke en herkenbare stad. We betrekken erfgoed bij ruimtelijke ontwikkelingen. Zo sluiten nieuwe plannen aan op de geschiedenis en identiteit van Breda. We maken erfgoed zichtbaar en beleefbaar en betrekken inwoners actief bij hun leefomgeving.

In 2027 stellen we nieuw erfgoedbeleid op voor de periode na 2027. Dit doen we samen met inwoners, makers en organisaties in Breda. Het bestuursakkoord Breda Durft, Breda Doet en het ambitiedocument Van stadsmuur tot street art: Breda’s erfgoed leeft en verbindt! vormen hiervoor de basis. Het nieuwe beleid versterkt de identiteit van Breda, stimuleert creativiteit en vergroot de betrokkenheid van inwoners. Cultuur en erfgoed werken daarom samen aan het verder op orde brengen van de Collectie Breda, zodat deze de identiteit van Breda verder versterkt.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

We werken aan een sterke culturele basis, cultuur voor jeugd en jongeren en ruimte voor creatief talent. Dat doen we via een basisprogramma, 2 focusprogramma's en 3 strategische thema's.

Beleidsprogramma’s

Basisprogramma: De Basis voor Cultuur

In 2027 loopt de culturele basisstructuur door. De 15 culturele basisvoorzieningen ontvangen in de periode 2025-2028 subsidie. Daarmee zorgen zij voor een breed cultureel aanbod voor inwoners en dragen zij bij aan de uitvoering van onze cultuurvisie.

Het gaat om Nieuwe Veste, Chassé Theater, Stedelijk Museum Breda, Mezz, CLIB, De Stilte, Schippers&VanGucht, Brabants Internationaal Kinderfestival, Pier 15, Broedplaats Performing Arts, Tiuri, BredaPhoto, Graphic Matters, Playgrounds en Blind Walls Gallery.

We blijven in gesprek met de culturele basisvoorzieningen en volgen de uitvoering van het cultuurbeleid. Ook werken we binnen BrabantStad samen met de provincie, het Rijk en andere gemeenten aan de ontwikkeling van cultuur in Brabant.

In 2027 bereiden we de nieuwe subsidieperiode vanaf 2029 voor. We kijken daarbij naar de aanvullende cultuurmiddelen, de ontwikkeling van de culturele basisstructuur en wat financieel haalbaar is. Ook onderzoeken we wat stijgende personeels-, huisvestings- en exploitatiekosten betekenen voor culturele instellingen.

Focusprogramma I: Cultuur voor Jeugd en Jongeren

In 2027 blijven we investeren in cultuureducatie, cultuurbeoefening in de vrije tijd en ruimte voor jong talent. We ondersteunen culturele activiteiten in wijken en dorpen en versterken de amateurkunst. Daarbij werken we samen met scholen, culturele organisaties en partners in de wijk. Zo brengen we cultuur dichter bij kinderen en jongeren. Jonge makers krijgen de ruimte om te experimenteren, zich te ontwikkelen en zelf activiteiten te organiseren.

We voeren de regeling voor cultuurcoaches uit op basis van de besluitvorming over de voortzetting na 2026. Cultuurcoaches verbinden cultuur, onderwijs en wijknetwerken. Zo komen meer kinderen en jongeren in aanraking met cultuur.

Waar mogelijk verbinden we cultuur aan de Rijke Schooldag, het Jeugdfonds Sport en Cultuur en andere stedelijke programma's. Zo krijgen meer kinderen en jongeren de kans om mee te doen. We zetten daarbij extra in op een toegankelijk cultureel aanbod in wijken en dorpen.

Focusprogramma II: Talentontwikkeling in de creatieve industrie
In 2027 versterken we de samenwerking tussen de cultuursector, het onderwijs, creatieve ondernemers en het bedrijfsleven. Via subsidies, projecten, makersplekken en samenwerking met onderwijsinstellingen ondersteunen we creatieve talenten. We helpen makers met coaching, netwerkvorming en projecten die de stap naar een professionele beroepspraktijk mogelijk maken. Zo helpen we makers zich verder te ontwikkelen en zo behouden we hen voor Breda.

We gaan door met de ontwikkeling Broedplaats Creative Design en ondersteuning van de Broedplaats Performing Arts. Ook stellen we tijdelijk beschikbare locaties beschikbaar voor makers, culturele initiatieven en creatieve ondernemers. Hiervoor zetten we de middelen, vanuit het bestuursakkoord, voor klooiplekken in.

De cultuursector draagt bij aan de ontwikkeling van het Innovatiedistrict en aan onze ambities op het gebied van gaming, creatieve technologie en Toegepaste Technologie & Creativiteit. We zorgen ervoor dat de ontwikkeling van het Innovatiedistrict ruimte blijft bieden aan culturele makers en organisaties.

Strategische thema's
Subsidies
In 2027 zetten we de bestaande subsidiestructuur voort. Daarmee ondersteunen we culturele organisaties, makers en initiatieven in de hele stad. Naast de begrotingspostsubsidies voor de 15 culturele basisvoorzieningen voeren we de volgende meerjarige subsidieregelingen uit:

- regeling Professionele Kunsten 2025-2028
- tweejarige Subsidies 2027-2028
- regeling voor Cultuurcoaches, afhankelijk van de besluitvorming over de voortzetting na 2026
- regeling voor het stadsbrede culturele festival TURF 2025-2028

Daarnaast zijn in 2027 activiteitensubsidies beschikbaar voor:

- culturele activiteiten in dorpen en wijken
- samen cultuur maken in de vrije tijd
- creatieve talenten en makers
- culturele projecten met een stedelijk belang

In 2027 bereiden we de subsidieperiode vanaf 2029 voor. We bekijken of de subsidies blijven aansluiten op onze beleidsdoelen en de beschikbare financiële middelen. Ook kijken we naar de uitvoerbaarheid van de regelingen en de kosten waarmee culturele instellingen te maken hebben.

Zichtbaarheid
In 2027 blijven we werken aan een zichtbaar en toegankelijk cultureel aanbod voor inwoners, bezoekers, jeugd en jongeren. Dat doen we samen met de cultuursector, Breda Marketing en andere partners. Zo willen we meer inwoners in aanraking brengen met cultuur en meer bezoekers bereiken.

We zetten festivals, gaming, kunst in de openbare ruimte en culturele programmering in om het culturele profiel van Breda te versterken. Zo maken we cultuur beter zichtbaar voor inwoners en bezoekers en stimuleren we deelname aan culturele activiteiten. Daarbij besteden we aandacht aan onder meer TURF, BredaPhoto, Dutch Game Week, Blind Walls Gallery en andere culturele activiteiten met lokale, landelijke of internationale uitstraling.

Samen met onze partners bereiden we ons voor op veranderingen in de informatievoorziening en citymarketing vanaf 2028. Daarbij zorgen we ervoor dat cultuur, festivals en erfgoed goed zichtbaar blijven.

Ruimte voor Cultuur
In 2027 gaan we door met de uitvoering van de Culturele Gebiedsprofielen Breda, de Werkagenda Cultuur in Dorpen en Wijken Breda en het Werkprogramma Cultuur in de Openbare Ruimte Breda.

We zorgen voor ruimte voor cultuur in bestaande en nieuwe gebiedsontwikkelingen. Op 't Zoet verbinden we cultuur, creativiteit, evenementen en straatcultuur met de ontwikkeling van het gebied. Ook gaan we door met kunst en Blind Walls in wijken en dorpen. Zo brengen we cultuur dichter bij inwoners.

We stellen tijdelijk vastgoed beschikbaar aan makers, culturele initiatieven en creatieve ondernemers. Daarnaast werken we verder aan voldoende werk-, oefen- en presentatieruimte voor culturele organisaties en makers. We werken aan structurele huisvestingsoplossingen en betrekken cultuur bij plannen voor maatschappelijk vastgoed en nieuwe ontwikkelingen in de stad. Daarmee zorgen we dat makers en organisaties ook in de toekomst ruimte houden om te werken, te ontmoeten en om publiek te bereiken.

Cultureel Erfgoed
Erfgoed
We voeren de erfgoedvisie uit met advisering, onderzoek en subsidies. Met Collectie Breda registreren en digitaliseren we onze collecties. We ondersteunen ook externe collectie-eigenaren.

De bouwhistorische onderzoeksagenda uit 2026 geeft richting aan bouwhistorisch onderzoek in Breda. Op basis hiervan werken we aan gebiedsbiografieën. In 2027 ronden we het onderzoek naar architectuur en stedenbouw uit de periode na 1965 (Post65) af. We wijzen nieuwe gemeentelijke monumenten aan en betrekken erfgoed bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Samen met erfgoedorganisaties werken we aan een vernieuwde opzet van de erfgoedtafel. We nemen deel aan landelijke en regionale netwerken, zoals het Van Gogh Nationaal Park en de Zuiderwaterlinie.

In 2027 stellen we nieuw erfgoedbeleid vast voor de periode 2027-2040. We verbinden erfgoed aan maatschappelijke opgaven, zoals diversiteit en inclusie, digitalisering, duurzaamheid en klimaatadaptatie. In een uitvoeringsprogramma leggen we vast welke acties we uitvoeren.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Deelname cultuur door kinderen

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 0 tot en met 17 jaar dat een cultuuractiviteit doet in de vrije tijd

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
45	41	38	41	44

Toelichting: Cultuur voor Jeugd en Jongeren is een van de focusprogramma's uit het cultuurbeleid. In 2027 blijven we investeren in cultuureducatie, cultuurbeoefening in de vrije tijd, cultuurcoaches en een toegankelijk cultureel aanbod in wijken en dorpen. Daardoor verwachten we een verdere stijging van cultuurdeelname door kinderen en jongeren. De verwachte groei is wel gematigd. Culturele instellingen hebben te maken met stijgende kosten in combinatie met uitblijvende indexatie, waardoor druk ontstaat op productie, programmering en publieksactiviteiten. Daarnaast kunnen het gebrek aan langdurige of permanente locaties en de daarmee samenhangende onzekerheid over huisvesting gevolgen hebben voor bereik, zichtbaarheid en continuïteit van activiteiten.

Indicator: Digitalisering

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat aangeeft digitaal vaardig te zijn (emails openen en beantwoorden, online informatie opzoeken, online een vakantie boeken en online geldzaken regelen)

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
90	89	91	90	90

Toelichting: In de afgelopen jaren vond circa 90% van de inwoners zich digivaardig. We willen dit tenminste handhaven.

Indicator: Bezoek inwoners aan culturele basisinstellingen

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat in de afgelopen 12 maanden minimaal 1 van de culturele basisinstellingen heeft bezocht

Bron: Gemeente Breda, stadsenquête

Meeteenheid: %

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
	82	81	83	84

Toelichting: Met de culturele basisstructuur, de inzet op zichtbaarheid, de samenwerking met Breda Marketing en de verdere uitvoering van het cultuurbeleid werken we aan een groter bereik van de vijftien culturele basisinstellingen. Daarom verwachten we dat meer inwoners minimaal één culturele basisinstelling bezoeken. De verwachte groei is wel gematigd. Culturele instellingen hebben te maken met stijgende kosten in combinatie met uitblijvende indexatie, waardoor druk ontstaat op productie, programmering en publieksactiviteiten. Daarnaast kunnen het gebrek aan langdurige of permanente locaties, een afnemende herkenbaarheid van culturele voorzieningen en de tijd en kosten die samenhangen met onzekere huisvesting een remmend effect hebben op de groei van bezoekersaantallen.

Daarbij speelt mee dat het traditionele cultuurbezoek aan podia en musea al langere tijd onder druk staat. Breda zet daarom nadrukkelijk in op een bredere benadering van cultuurparticipatie, waarbij ook niet-traditionele, non-lineaire en asynchrone vormen van cultuurbeleving, talentontwikkeling, presentatie en ontmoeting een belangrijke rol spelen binnen de uitvoering van het cultuurbeleid.

Indicator: Werkgelegenheid Culturele sector

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de professionele creatieve en culturele sector

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister

Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2023	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Streefwaarde 2027
			2850	2.915

Thema-indicatoren

Toelichting: Met het cultuurbeleid zetten we in op talentontwikkeling in de creatieve industrie, de ontwikkeling van creatieve broedplaatsen, samenwerking tussen cultuur, onderwijs en bedrijfsleven en het behoud van creatief talent voor Breda. Daarmee streven we naar een lichte groei van de werkgelegenheid in de professionele creatieve en culturele sector. Door de sterke inzet op een interdisciplinaire werkpraktijk, waarbij de creatieve industrie een cruciale rol speelt in innovatieprocessen, de ontwikkeling van immersieve projecten en ervaringen en de verdere ontwikkeling van living labs binnen het Innovatiedistrict, ontstaat aanvullend werk voor een groeiend aantal zelfstandigen, makers en ondernemingen die geworteld zijn in de creatieve en culturele industrie. De verwachte groei blijft gematigd, omdat de gemeente slechts beperkt invloed heeft op bredere economische ontwikkelingen en arbeidsmarktontwikkelingen binnen de sector.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Onderwijsvisie

De gemeente Breda werkt samen met onderwijspartners aan de uitvoering van de onderwijsvisie. We richten ons op 3 opgaven:

1. gelijke kansen voor kinderen en jongeren
2. toekomstvaardig en praktijkgericht onderwijs
3. actief burgerschap

Onderwijshuisvesting

De gemeente Breda draagt zorg voor de huisvesting van scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. Hiervoor zijn meerjarige afspraken gemaakt met de schoolbesturen, verenigd binnen BreedSaam (primair onderwijs en speciaal onderwijs) en Building Breda (voortgezet onderwijs). Meerjarenplannen vormen de basis voor de aanpak van onderwijshuisvesting met plannen voor nieuwbouw of renovaties van schoolgebouwen. De ambitie voor onderwijshuisvesting richt zich onder meer op duurzaamheid, goede ventilatie en multifunctionaliteit van onderwijsgebouwen.

Breda Studentenstad

De gemeente Breda werkt samen met onderwijsinstellingen en studenten aan een sterke studentenstad. We zorgen voor een goede en fijne introductie van nieuwe studenten, zodat zij zich snel thuisvoelen in Breda. We stimuleren dat studenten zich aan de stad verbinden en na hun studie in Breda willen blijven wonen en werken.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Onderwijsvisie

In 2027 voeren we activiteiten uit van het uitvoeringsprogramma onderwijsvisie. Hierbij sluiten we aan bij de economische ambities van Breda met aandacht voor Toegepaste Technologie en Creativiteit en het Innovatiedistrict. Leerlingen maken kennis met techniek en bedrijven als onderdeel van hun loopbaanoriëntatie via het programma TechConnexus.

We stimuleren praktijkgericht onderwijs, zoals de praktijkgerichte havo. Op basis van de resultaten van het subsidieproject in 2026 implementeren we in 2027 de adviezen voor een toekomstbestendige Maatschappelijke Diensttijd (MDT) in Breda.

Als vervolg op het Actieplan Arbeidsmarkt stimuleren wij samen met Economie, Sociaal Domein en Verbeter Breda (Baangarantie) de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven op het gebied van Leven Lang Ontwikkelen. Via de Energie Transitiehub en de EnergieCampus worden nieuwe onderwijsmodules ontwikkeld, zodat studenten, zij-instromers en werkenden hun kennis en vaardigheden kunnen versterken voor ontwikkelingen binnen de energietransitie.

Daarnaast werken we samen met onderwijsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties aan het voorkomen van stagediscriminatie.

Onderwijshuisvesting

Breda blijft investeren in onderwijshuisvesting. Samen met BreedSaam en Building Breda werken we aan moderne en toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen voor onze jeugd. Daarbij zetten we in op de verdere ontwikkeling en realisatie van diverse projecten verspreid over de stad.

- KBS De Rosmolen: Van sloop naar nieuwbouw
  Het bestaande schoolgebouw is gesloopt en de bouw van de nieuwe school is gestart. De oplevering staat gepland voor juni 2027. Gedurende de bouwperiode wordt het onderwijs verzorgd op de tijdelijke locatie aan de Neubourgstraat 13.

- KBS John F. Kennedy
  Het Programma van Eisen is vastgesteld. Daarnaast wordt verkend hoe de ontwikkeling van de school kan worden verbonden met maatschappelijke opgaven en voorzieningen in de wijk. In de komende periode wordt gestart met het ontwerptraject.
- Breda College en sportvoorziening Landheining
  Op de locatie Landheining wordt gewerkt aan de planvorming voor de nieuwbouw van het Breda College. Daarnaast wordt onderzocht of een gezamenlijke sportvoorziening met drie gymzaaldelen gerealiseerd kan worden. Het structuurontwerp is gereed.
- De Singel
  De vrijgekomen locatie aan de Oeverzegge sluit aan bij de huisvestingsbehoefte van De Singel. Koraal heeft ingestemd met de verhuizing naar deze locatie. In de komende periode wordt onderzocht welke bouwkundige, installatietechnische en functionele aanpassingen noodzakelijk zijn om het gebouw geschikt te maken voor toekomstig gebruik.
- School 't Zoet: Onderwijsvoorzieningen voor een groeiend stadsdeel
  Met de ontwikkeling van 't Zoet wordt voorbereid op de toekomstige onderwijsbehoefte in dit gebied. Nieuwe leerlingprognoses vormen aanleiding om de benodigde onderwijsvoorzieningen nader in beeld te brengen. Een scenariostudie biedt hiervoor de basis.
- Van Riebeecklaan: ontwikkeling van een praktijkgerichte campus
  Op de locatie van Tessenderlandt en Bredagora wordt onder de werktitel *Multiversum* gewerkt aan de ontwikkeling van een inclusieve praktijkgerichte campus. Deze campus moet huisvesting gaan bieden aan verschillende scholen waarbij praktijk en theorie samensmelten. Daarnaast wordt onderzocht hoe de locatie kan bijdragen aan het praktijkonderwijs voor alle scholen in Breda.

Breda Studentenstad
Samen met onderwijsinstellingen, studenten en Breda Marketing zorgen we voor een goede introductieperiode van nieuwe studenten in Breda. Daarom ondersteunen we het INTRO Festival en GoodMood.

Daarnaast blijven we in gesprek met studenten en studentenverenigingen. Zo houden we zicht op wat zij nodig hebben en werken we aan het welzijn van studenten en het behouden van talent.

Urban Living Lab Breda (ULLB)
De gemeente Breda werkt met het ULLB samen met onderwijsinstellingen aan maatschappelijke vraagstukken. Studenten werken aan opdrachten uit de praktijk en dragen bij aan innovatieve oplossingen voor Breda. Ook maken zij kennis met bedrijven en organisaties. Zo versterken we de binding van studenten aan de stad. Bewoners worden betrokken bij de projecten.

Het ULLB heeft 3 strategische programma's:

1. Duurzame, Rechtvaardige en Gezonde Stad
2. Digitale & Mensgerichte Stad
3. Impact Ondernemen (de nieuwe standaard)

Samen met Wijkzaken werken we aan het versterken van duurzame communities. Met het programma Bredata werken we aan het project ThuisLab. Daarnaast onderzoeken we samen met Economie en Afvalservice de mogelijkheden voor het opzetten van een Zero Waste Lab.

Logistics Community Brabant (LCB)
Van 2026 tot en met 2029 werkt de gemeente Breda samen met Logistics Community Brabant. Studenten en onderzoekers werken daarbij aan oplossingen voor vraagstukken rond logistiek en mobiliteit.

Basisvaardigheden en Aanpak laaggeletterdheid volwassenen
In 2027 voeren we samen met gemeenten in West-Brabant het regionale plan Aanpak laaggeletterdheid West-Brabant 2026-2029 uit. Daarbij zetten we in op een passend aanbod en op het beter bereiken van kwetsbare inwoners.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Aandeel studenten dat woont in Breda

Omschrijving: Percentage Bredase studenten dat ook in Breda woont

Bron: KENCES, Landelijke (Lokale) monitor studentenhuisvesting

Thema-indicatoren				
Meeteenheid: %				
Realisatie 2023	**Realisatie 2024**	**Realisatie 2025**	**Streefwaarde 2026**	**Streefwaarde 2027**
32,5	36	35		

Toelichting: Breda wil een aantrekkelijke studentenstad zijn voor álle studenten, uitwonend én thuiswonend.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Jaarrekening 2025	Begroting 2026 na wijziging	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	15.592	17.473	21.613	17.510	13.973	14.097
Grote projecten in de stad	9.915	15.332	10.502	11.782	8.138	8.625
Dynamische stad	31.664	32.884	33.377	33.349	33.081	33.283
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	24.525	26.020	24.964	24.964	24.964	24.964
Verbindend bestuur	2.825					
Totaal lasten	**84.521**	**91.708**	**90.456**	**87.605**	**80.155**	**80.969**
Baten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	4.388	4.558	8.368	5.044	1.199	1.104
Grote projecten in de stad	6.243	7.727	2.982	3.918		
Dynamische stad	747	516	412	338	338	338
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	3.277	3.269	3.269	3.269	3.269	3.269
Verbindend bestuur	893					
Totaal baten	**15.547**	**16.069**	**15.031**	**12.569**	**4.806**	**4.711**
Stortingen						
Algemene reserve programma 2						
Exploitatiereserve programma 2						
Investeringsreserve programma 2	25	1.793	1.482	116	133	232
Totaal stortingen	**25**	**1.793**	**1.482**	**116**	**133**	**232**
Onttrekkingen						
Algemene reserve programma 2	195	750	635	400	600	600
Exploitatiereserve programma 2	894	2.042				
Investeringsreserve programma 2	65	95	209	227	223	238
Totaal onttrekkingen	**1.154**	**2.887**	**844**	**627**	**823**	**838**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**67.845**	**74.544**	**76.064**	**74.525**	**74.660**	**75.651**

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Stimuleren van de economische ontwikkeling in Breda

Economische zaken

De begrote lasten en baten dalen in 2027 met € 1,3 miljoen ten opzichte van 2026. € 0,5 miljoen hiervan is verklaarbaar doordat 2 in 2026 aflopende BIZ-verordeningen nog door de gemeenteraad moeten worden vastgesteld. De overige verschillen betreffen regionale middelen op het gebied van onder andere bedrijventerreinen, impulsgelden en arbeidsmarkt. Hiervan komt een eventueel restant in 2027 inzetbaar. Op bedrijventerreinen komt daarnaast in 2027 € 0,3 miljoen beschikbaar vanuit het bestuursakkoord.

Acquisitie en Accountmanagement

In 2027 dalen de lasten met € 0,1 miljoen doordat de incidentele impuls vanuit het bestuursakkoord voor het innovatiedistrict in 2027 lager is dan in 2026.

Evenementen

Het verschil tussen 2026 en 2027 betreft de indexatie.

Grondexploitaties voor bedrijventerreinen

Voor de grondexploitaties voor bedrijventerreinen zijn de lasten en baten van de jaarschijven opgenomen. Vanwege de fasering van de activiteiten verschillen de jaarschijven in de tijd. Voor nadere informatie zie de paragraaf grondbeleid.

Grote projecten in de stad
CrossMark 't Zoet
Binnen het programma Crossmark ’t Zoet is momenteel uitsluitend de grondexploitatie Klavers Jansen actief. Naar aanleiding van de meest recente actualisatie van de grondexploitatie worden in 2027 geen grondopbrengsten verwacht en vallen de geraamde lasten lager uit dan eerder voorzien.

In het bestuursakkoord is ’t Zoet benoemd als prioritaire gebiedsontwikkeling. Om de verdere voorbereiding en uitvoering van de gebiedsontwikkeling mogelijk te maken, is besloten jaarlijks € 0,3 miljoen extra beschikbaar te stellen voor versterking van de programmaorganisatie.

Daarnaast zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor placemaking. Hiermee wordt tijdelijke programmering, innovatie, cultuur en ontmoeting ingezet om het gebied al tijdens de ontwikkelfase zichtbaar, aantrekkelijk en actief te maken. Hiervoor is een incidentele jaarlijkse impuls van € 0,1 miljoen toegevoegd aan de reeds beschikbare middelen.

Verbeter Breda
De begroting 2027 van Verbeter Breda is lager dan in 2026, omdat de eenmalige budgetoverheveling van circa € 0,2 miljoen voor het programmabureau Verbeter Breda uit de jaarrekening 2025 niet opnieuw is opgenomen. Daar staat tegenover dat vanuit het bestuursakkoord € 0,1 miljoen extra beschikbaar is gesteld voor de inzet van de schooltandarts in de Verbeter Breda-wijken.

Gasthuisvelden
De kapitaallasten van Gasthuisvelden nemen in 2027 met € 0,4 miljoen af.

Centrum-Oost
De kapitaallasten van Centrum-Oost nemen in 2027 met € 0,5 miljoen toe.

Bavel
De kapitaallasten van de ontwikkeling Bavel nemen in 2027 met € 0,1 miljoen toe.

De Nieuwe Mark
De kapitaallasten van de Nieuwe Mark nemen in 2027 met € 0,4 miljoen toe.

Dynamische stad
Cultuurpresentatie
Vanaf 2027 wordt er structureel € 0,15 mln. beschikbaar gesteld voor de zondagopenstelling van de Nieuwe Veste. Daarnaast heeft het grotendeels te maken met de gehanteerde indexatie. Ook zijn verwachte middelen vanuit het Rijk nog niet opgenomen in de begroting 2027.

Musea
De toename in lasten ter hoogte van € 0,2 miljoen betreft de incidentele impuls voor collectiebeheer vanuit het bestuursakkoord en de reguliere indexatie.

Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs
Onderwijshuisvesting
In 2027 is er begroot zoals toegezegd in de doordecentralisatie afspraken. Als gevolg van de afronding ventilatiesubsidie (SUVIS) in 2026 is er in 2027 voor € 0,7 miljoen minder begroot aan te verstrekken subsidie BreedSaam, voor € 0,2 miljoen meer begroot aan te verstrekken subsidie Building en voor € 0,5 miljoen minder begroot aan te verstrekken subidies (algemene) onderwijshuisvesting.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investeringen in dit programma	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)	Planning uitgaven 2029 (bruto)	Planning uitgaven 2030 (bruto)	Planning uitgaven 2031-2035 (bruto)	Planning uitgaven 2036-2040 (bruto)	Planning uitgaven 2041-2045 (bruto)
	t Zoet deelgebied 1 Parkeren		2.850	10.150	9.050	25.050		
	t Zoet deelgebied 2 Parkeren						27.650	
	Centrum Oost			276	806	15.161	1.249	
	Economische zaken: innovatiedistrict	1.267	605			18.999		
	Economische zaken: werklocaties	1.300	1.000	3.260				
Ambitie		**2.567**	**4.455**	**13.686**	**9.856**	**59.210**	**28.899**	
	Havenkwartier			300	500	2.500	2.500	

Bedragen x € 1.000

	t Zoet deelgebied 1 Gebiedsbudget	969	4.229	7.692	10.493	30.192		
	t Zoet deelgebied 1 Mobiliteitsbudget	1.802	9.522	12.841	10.618	67.777		
	t Zoet deelgebied 1 overig	2.259	6.190	7.741	5.610	8.622		
	t Zoet deelgebied 2 overig		255	260	9.351	65.336	62.942	8.178
	t Zoet Placemaking	4.282	5.500					
	Bavel		235	598	610	996		
	Centrum Oost	193				21.386	14.633	
	Nieuwe Mark	150	3.431	18.750	18.384			
	Gasthuisvelden	382	371	18	450	8.903		
	Economische zaken	225						
	Verbeter Breda Volkshuisvestingsfonds	220						
	Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vugt		2.200					
Plan		**10.481**	**31.932**	**48.201**	**56.016**	**205.712**	**80.075**	**8.178**
	Havenkwartier	2.525	2.756	2.762	3.741			
	t Zoet deelgebied 1 overig							
	Bavel	456	584	359	366	971	1.030	
	Centrum Oost	319	328	2.328	2.374			
	Gasthuisvelden	263	246	1.448	763	5.875		
Project		**3.563**	**3.914**	**6.897**	**7.244**	**6.846**	**1.030**	
	Havenkwartier	712						
	Stationskwartier	63						
	Centrum Oost	232	245	259	200	1.000	200	
	Nieuwe Mark	2.000	2.569					
	Economische zaken: innovatiedistrict	680						
Uitvoering		**3.687**	**2.814**	**259**	**200**	**1.000**	**200**	
Totaal		**20.298**	**43.115**	**69.042**	**73.317**	**272.768**	**110.204**	**8.178**

’t Zoet

Mobiliteits- en gebiedsmaatregelen deelgebied 1:

De oostzijde van 't Zoet vormt de eerste fase van de gebiedsontwikkeling. Om de bouw van minimaal 1.700 woningen en bijbehorende voorzieningen mogelijk te maken, zijn aanzienlijke investeringen nodig in de ruimtelijke hoofdstructuur van het gebied. Het gaat daarbij onder meer om mobiliteitsmaatregelen, openbare ruimte, groenstructuren, bereikbaarheid en voorzieningen die noodzakelijk zijn om de ontwikkeling van de eerste deelgebieden mogelijk te maken. Voor een belangrijk deel van deze investeringen heeft het Rijk reeds subsidie toegekend, onder voorwaarde van cofinanciering door provincie en waterschap. In 2027 worden de voorbereiding, planuitwerking en uitvoering van de eerste maatregelen voortgezet, parallel aan de verdere uitwerking van de grondexploitaties en de samenwerking met betrokken overheden en partners. Voor het Haveneiland wordt een aparte haalbaarheidsstudie uitgevoerd tezamen met eigenaren/ontwikkelpartners in het gebied met wie in 2026 overeenkomsten zijn gesloten.

Overige investeringen deelgebied 1:

In 2027 wordt gewerkt aan de verdere voorbereiding van de realisatie van fase 1 van 't Zoet. Daarbij wordt uitvoering gegeven aan de vastgestelde koers uit het Koersdocument en het Financieel Perspectief. De inzet richt zich op het afronden van planologische en milieukundige voorbereidingen, zoals MER, gebiedsprogramma en omgevingsplan, de uitwerking van de samenwerking met de provincie, het voorbereiden van grondexploitaties en het realiseren van randvoorwaarden voor woningbouw, zoals problematiek rondom netcongestie.

Gelijktijdig worden fysieke werkzaamheden uitgevoerd waaronder het verwijderen van funderingsresten en voorbereidende werkzaamheden in de openbare ruimte. Ook wordt de gebiedsorganisatie verder versterkt, zodat sturing mogelijk is op planning, risico's, samenwerking, marktbenadering en realisatie. Daarbij wordt gewerkt vanuit één integrale programmasturing waarin woningbouw, openbare ruimte, mobiliteit, economie, innovatie, placemaking en samenwerking met externe partijen in samenhang worden voorbereid en uitgevoerd.

De gemeente en provincie dragen gezamenlijk bij aan de planvoorbereidingskosten. Het gemeentelijke aandeel is verwerkt in de begroting.

Placemaking, innovatie en gebiedsontwikkeling
Placemaking vormt een integraal onderdeel van de ontwikkeling van 't Zoet en draagt bij aan de identiteit, zichtbaarheid en aantrekkelijkheid van het toekomstige stadsdeel. Tijdelijke programmering, evenementen, culturele activiteiten en experimenteerruimte voor innovatieve ondernemers helpen om het gebied al tijdens de ontwikkelfase betekenis te geven. Zo verbinden we toekomstige bewoners, ondernemers en bezoekers aan het gebied.

De inzet sluit aan bij de ambitie uit het bestuursakkoord om van 't Zoet een innovatief, levendig en onderscheidend stadsdeel te maken. In samenwerking met onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en culturele partners wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het innovatie-ecosysteem van Breda. Daarbij wordt onderzocht hoe tijdelijke functies, werkruimtes, ontmoetingsplekken en een iconische publiektrekker kunnen bijdragen aan zowel de gebiedsontwikkeling als de economische en maatschappelijke positie van Breda.

Placemaking wordt daarbij niet als afzonderlijk project beschouwd, maar als instrument om de gebiedsontwikkeling aan te jagen, de identiteit van het gebied te versterken en de overgang van tijdelijke naar permanente ontwikkeling te ondersteunen. Voor deze activiteiten zijn middelen gereserveerd binnen het Strategisch Investeringsprogramma.

Havenkwartier
De investeringen hebben betrekking op de mobiliteitshub, de woningbouwimpuls, sanering en de planvoorbereiding van het Havenkwartier. De mobiliteitshub is in 2026 opgeleverd en wordt begin 2027 financieel afgewikkeld.

In de Strip werken we verder aan de voorbereiding en inrichting van diverse onderdelen in de openbare ruimte die nodig zijn voor de realisatie van (betaalbare) woningen. Voor de investeringen heeft het Rijk subsidie toegekend onder de voorwaarde van cofinanciering. Voor de planvoorbereiding van het Havenkwartier zijn middelen gereserveerd binnen het Strategisch Investeringsprogramma. Tenslotte zetten we middelen in voor de programmasturing van de gebiedsontwikkeling Havenkwartier, de planvoorbereiding van het Haveneiland, tijdelijke initiatieven inclusief fysieke maatregelen en voeren van regie in openbare ruimte projecten.

Nieuwe Mark
In 2027 werken we samen met een externe ingenieursdienst aan de voorbereidingen op de realisatie, waarbij de focus ligt op de technische uitwerking, de benodigde onderzoeken en het creëren van een solide basis voor de uitvoeringsfase. Denk aan het voorbereiden van de contractvorming voor de realisatie, het uitvoeren van benodigde onderzoeken, de afstemming met stakeholders in de omgeving, het verder uitwerken van technische randvoorwaarden en het zorgvuldig voorbereiden van de besluitvorming die nodig is om de uitvoeringsfase goed van start te laten gaan.

Gasthuisvelden
In 2027 werken we verder aan de plannen voor het programma Gasthuisvelden en onderzoeken we of er een openbare parkeervoorziening en extra woningbouw is toe te voegen in het gebied. Dit leggen we vast in een nieuw gebiedsperspectief. Daarnaast gaan we verder met de verkoop van de Rechtbank en de herontwikkeling van de Witte Huisjes.

Centrum-Oost
In 2027 houden we regie op de ontwikkeling van Centrum Oost en werken we verder aan een aantrekkelijk, toekomstbestendig en groen stedelijk centrum. We vertalen de keuze uit het bestuursakkoord, om het Chassékwartier te temporiseren, door naar de verschillende deelgebieden en voeren hierover gesprekken met marktpartijen en het Rijk. We faciliteren initiatieven van derden en zetten de voorbereiding voort van de herinrichting van de openbare ruimte, waaronder de Karnemelkstraat, Houtmarkt en Oude Vest, zodat deze gebieden stapsgewijs kunnen bijdragen aan een aantrekkelijkere binnenstad.

Bavel
We voeren een MER-procedure uit. Na de vaststelling van het gebiedsprogramma en de plan-MER leggen we de haalbaarheidsbesluiten over de ontwikkellocaties in Bavel voor aan het college. Naar verwachting gebeurt dat medio 2027.

Economische zaken
In 2027 is € 0,7 miljoen begroot voor de realisatie van een nieuwe GameHub en is er € 1,3 miljoen gereserveerd voor de revitalisering van bestaande werklocaties. Ook is er € 0,6 miljoen gereserveerd voor de verbouwing van het in 2025 aangeschafte kantoorpand aan de Slingerweg en wordt er verder vormgegeven aan het illuminatieplan (€ 0,2 miljoen). Tenslotte is in 2027 € 0,6 miljoen begroot voor de herstructurering van de Slingerweg ter hoogte van de voormalige busremise.

Cofinanciering Volkshuisvestingsfonds
In de wijk Tuinzigt wordt gewerkt aan een samenhangend pakket maatregelen op het gebied van sociale en verkeersveilige infrastructuur.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Ondernemend Breda	Stand 1-1-2027	Stortingen	Onttrekkingen	Stand 31-12-2027
Algemene reserve programma 2	2.235		635	1.600
Exploitatiereserve programma 2	0			0
Investeringsreserve programma 2	4.513	1.482	209	5.786
Totaal	**6.748**	**1.482**	**844**	**7.386**

Algemene reserve programma 2
In 2027 zijn er onttrekkingen begroot voor het Innovatiedistrict (€ 0,2 miljoen), de Gamehub (€ 0,1 miljoen), het opstellen van evenementenbeleid (€ 0,1 miljoen), placemaking op 't Zoet, ondernemers in dorpen en wijken (€ 0,05 miljoen) en collectiebeheer (€ 0,1 miljoen). Deze komen allen voort uit het bestuursakkoord.

Exploitatiereserve programma 2
Niet van toepassing.

Investeringsreserve programma 2
De onttrekking betreft kapitaallasten van de kredieten die door de investeringsreserve gedekt worden.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

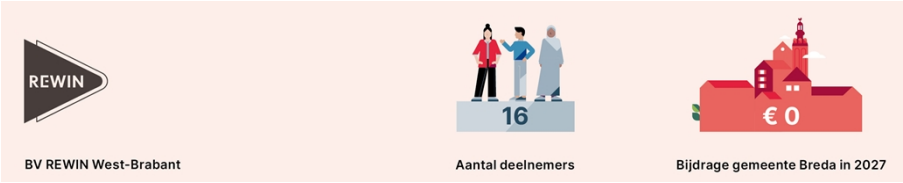
Naam	Soort document	Jaar
Uitvoeringsagenda Cultuurbeleid Breda 2025-2028	Kaderstellend	2025
Cultuurbeleid Breda 2025-2040	Kaderstellend	2025
Gebiedsperspectief Gasthuisvelden West	Kaderstellend	2025
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2018
Gebiedsvisie Claudius Prinsenlaan	Kaderstellend	2019
Programma erfgoed 2019-2025 'Grondstof voor de toekomst'	Kaderstellend	2019
Nota grondbeleid 2024	Kaderstelend	2024

Detailhandelsbeleid 2022	Kaderstellend	2022
Toekomstperspectief 't Zoet 2040	Kaderstellend	2023
Centrum Oost	Kaderstellend	2023
Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2023
Onderwijsvisie 2025-2030	Kaderstellend	2025
Evenementenbeleid	Kaderstellend	2020
Ambitiedocument Erfgoed	Kaderstellend	2025
Toekomstvisie Bavel 2040	Kaderstellend	2024
Ruimtelijk economische visie 2025-2040	Kaderstellend	2025
Nota Kiezen voor kwaliteit- kaders, richtenlijnen en beleid horeca Breda	Kaderstellend	2025
Koersdocument 't Zoet	Kaderstellend	2026

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma. Voor de specifieke bijdragen, de belangrijkste beleidsontwikkelingen en de risico's verwijzen we naar de paragraaf Verbonden partijen.

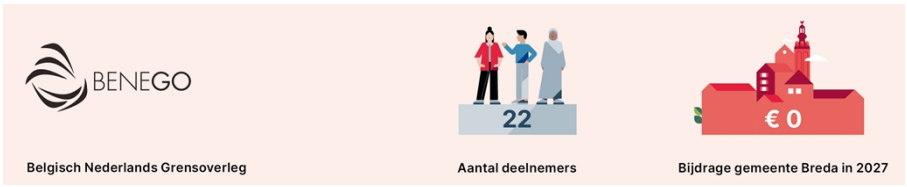

Ondernemend Breda 1